

Bölüm 19

ŞİZOFRENİ HASTA YAKINLARININ HASTALIK HAKKINDAKİ BİLGİ VE DENEYİMLERİNE İLİŞKİN FENOMENOLOJİK BİR ARAŞTIRMA

Işıl IŞIK¹
Merve KALAYCI²
Mehtap YILDIRIM³

1. GİRİŞ

Genellikle genç yaşlarda başlayan, kişinin alışlagelmiş algılama ve yorumlama biçimlerine yabancılaşarak, kendine özgü bir içe kapanım dünyasında yaşadığı duygu, düşünce ve davranışlarda önemli bozukluklarla giden bir psikozdur. Bi-reylerin düşünce süreçlerinde zorluklar yaşadığı; halüsinasyon, yanılsama, düşünce bozukluğu ve anormal konuşma veya davranışlara neden olan kompleks bir hastalıktır (Dülgerler, 2014). Ayrıca şizofreni; toplumsal, sosyal, ekonomik ve duygusal açıdan maliyeti yüksek bir hastalıktır. Şizofreni hastalığında yaşanan birçok sorun sadece hastayı değil ailesini de yakından ilgilendirmektedir. (Karayazgan, 2013). Utanç ve suçluluk aile bireyleri tarafından en çok hissedilen duygulardır. Genellikle kendilerini çaresiz hissetmektedirler. Ayrıca hasta olan birey ailenin geçimini sağlayan kişi ise, ekonomik sorunlar da beraberinde gelmektedir. Toplumun reddedici tutumları ve damgalama eğilimi de hasta ailesini toplum dışına iten faktörlerin başında gelmektedir (Gülseren, 2002). Bakım verenlerin hastalık hakkındaki bilgi düzeyleri de hastaya olan yaklaşımlarını büyük oranda etkilemektedir (Özbaş, Küçük & Buzlu 2008). Aile hastalık hakkında bilgi sahibi değilse, sürekli tedirgin ve korku içinde olabilecektir. Bilinmezlikler ailenin hastalığa karşı bakışını olumsuz etkileyecektir. Hastanın kontrolsüz davranışları olduğunda nasıl davranacaklarını bilememek aile ortamında gerginlik yaratacak, öfke ve suçluluk duygularını ortaya çıkaracaktır (Dülgerler, 2004).

Şizofreni ile ilgili olarak, hasta yakınlarının yaşadığı en büyük güçlüklerden birisi de damgalamadır. Ruhsal hastalıklarda damgalama; hasta ve yakınları

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, E-Posta: isil.isik@yeditepe.edu.tr

² Hemşire, Sultanbeyli Devlet Hastanesi, E-Posta: mrvkalayci94@gmail.com

³ Hemşire, Eurocross Turkey Sigorta, e-Posta: mehtapyldrm@gmail.com

hastalarına bakım veren aile üyelerine bir şey olması durumunda hastanın bakımını üstlenecek bir kurum ya da kuruluşun olmaması durumudur. Hastanın geleceğine yönelik endişenin tüm aile üyelerinde sıklıkla yaşanan olumsuz bir durum olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında ailelerin duygusal anlamda desteklenmesine, toplumdaki damgalama ile mücadele edilmesine, Şizofreni tanılı bireylerle iş ve uğraşı imkanları yaratılacak çalışmalar yapılmasına ve bu hasta grubunun bakımını üstlenecek aile dışında alternatif kurum ya da kuruluşlar oluşturulması önerilmektedir.

6. KAYNAKÇA

1. Aker T, Çobanoğlu ÜZS, Çobanoğlu N. Şizofreni ve diğer psikotik bozukluğu olan hastalarda tedaviye uyum sorunları. *Düşünen Adam Dergisi*. 2003;16(4):211-218.
2. Amerikan Psikiyatri Birliği (1994) *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*, (Çev. Ed.: E Köroğlu) Ankara. Hekimler Yayın Birliği.
3. Arslantaş H, Sevinçok L, Uygur B, Balcı V ve ark. Şizofreni hastalarının bakım vericilerine yapılan psikoeğitimin hastalardaki klinik gidişe ve bakım vericilerin duygu dışavurumu düzeylerine olan etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 2009;10:3-10.
4. Aydın N, Yiğit A, İnandı T, Kırpınar I. Attitudes of hospital staff toward mentally ill patients in a teaching hospital, Turkey. *International Journal of Social Psychiatry*. 2003;49(1):17-26.
5. Bademli K, Duman ZÇ. Şizofreni hastalarının bakım verenleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*. 2013;5(4):461-478.
6. Becker T, Thornicroft G, Leese M. Social networks and service use among representative cases of psychosis in South London. *Br J Psychiatry*. 1997; 171:15-19
7. Bhugra D. Attitudes towards mental illness: a Review. *Acta Psychiatr Scand*. 1989; 80:1-12.
8. Bostancı N. (2000). Psikiyatri ve psikiyatri dışı kliniklerde çalışan hemşirelerin ruh sağlığı bozuk olan bireylere ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
9. Bostancı N. Ruhsal bozukluğu olan bireylere yönelik stigma ve bunun azaltılmasına yönelik uygulamalar. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*. 2005; 18(1): 32-38.
10. Bren R, Thornhill JT. Non compliance with medication for psychiatric disorders: reasons and remedies. *CNS Drugs*. 1998;9:457-71.
11. Bulut I. (1993). Ruh Hastalığının Aile İşlevselliğine Etkisi. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.
12. Çam. O, Çuhadar D. Ruhsal Hastalığa Sahip Bireylerde Damgalama Süreci Ve İçselleştirilmiş Damgalama, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2011;2(3):136-140.
13. Çelik O. (1997). Şizofrenik bozukluklarda sık hastane yatışını etkileyen faktörler, *Uzmanlık tezi*, İstanbul.
14. Chen FP, Greenberg JS. A positive aspect of caregiving: the influence of social support on caregiving gains for family members of relatives with Schizophrenia. *Community Ment Health*. 2004; 40: 423-435.
15. Chien WT, Thompson DR, Norman I. Evaluation of peer-led mutual support group for Chinese families of people with schizophrenia. *Am J Community Psychol*. 2008;42: 122-34.
16. Çoban S, Doğan S, Özkan B, Tel H. Hasta yakınlarına göre kronik psikiyatrik bozukluğu olan hastaların tedaviye uyumu. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2010; 1(1):7-12
17. Dülgerler Ş. (2004). Şizofrenik bozukluğu olan bireylerin ailelerine verilen psikoeğitimin etkinliğinin değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
18. Dülgerler Ş. (2014) Şizofrenik Bozukluklar. Olcay Çam (Ed.) *Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği*. İstanbul. İstanbul Medikal Yayıncılık.

19. Grandón P, Jenaro C, Lemos S. Primary caregivers of schizophrenia outpatients: burden and predictor variables. *Psychiatry Res.* 2008;158 :335-43.
20. Güleç C.(2009).Psikiyatri'nin ABC'si . İstanbul: Say Yayınları.
21. Güleç G, Yenilmez Ç, Ay F. Bir anadolu şehrinde psikiyatri kliniğine başvuran hastaların hastalık açıklama ve çare arama davranışları. *Klinik Psikiyatri Dergisi.* 2011;14; 131-142.
22. Gülseren L. Şizofreni ve aile: güçlükler, yükler, duygular, gereksinimler. *Türk Psikiyatri Dergisi.* 2002;13(2), 143-151.
23. Gupta S, Isherwood G, Jones K, Van Impe K. Assessing health status in informal schizophrenia caregivers compared with health status in non-caregivers and caregivers of other conditions. *BMC Psychiatry.* 2015;15(1), 162.
24. Hanzawa S, Bae JK, Tanaka H ve ark. Caregiver burden and coping strategies for patients with schizophrenia: comparison between Japan and Korea. *Psychiatry Clin Neurosci.* 2010; 64:377-86.
25. Huang XY, Sun FK, Yen WJ, Fu CM. The coping experiences of carers who live with some one who has schizophrenia. *J ClinNurs.* 2008;17:817-826.
26. Karataş Z. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi. 2015;1(1): 62-80.
27. Karayazgan, S. (2013). Şizofreni Hastalarına Bakım Verenlerin Aktivite, Aktivite Performansı Ve Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitelerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
28. Kate N, Grover S, Kulhara P, Nehra R. Positive aspects of caregiving and its correlates in caregivers of schizophrenia: a study from North India. *East Asian Archives of Psychiatry.* 2013;23(2), 45.
29. Kaya, Y. (2013). Şizofreni Hastalarının Sosyal İşlevsellikleri ve Hastalara Bakım Veren Yakınlarının Bakım Yükü. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
30. Kocabaşoğlu N, Aliustaoğlu S. Stigmatizasyon. *Yeni Symposium.* 2003;41(4): 190-2.
31. Lim YM, Ahn YH. Burden of family care givers with schizophrenic patients in Korea. *Journal of Applied Nursing Research.* 2003;16(2):110-7.
32. Macleod SH, Elliott L, Brown R. What support can community mental health nurses deliver to carers of people diagnosed with schizophrenia? Findingsfrom a review of the literature. *International Journal of Nursing Studies.* 2011;48(1):100-20.
33. Meriç M. (2006).Anksiyolitik ve antidepresan kullanan bireylerin tedaviye uyumlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
34. Özbaş D, Küçük L, Buzlu S. Ruhsal Bozukluğu Olan Bireye Sahip Ailelerin Hastalığa Karşı Tutumları. *Düşünen Adam Dergisi.* 2008;21(1-4):14-23.
35. Sağduyu A, Aker T, Özmen E ve ark. The Attitudes of Patients' relatives towards schizophrenia. *Türk Psikiatr Derg.* 2003;14: 203-12
36. Sarıkoç G, Demiralp M, Özşahin A, Açıkel CH. Ruhsal hastalıklarda yardım arama: hasta yakınlarının tutumlarına yönelik bir çalışma. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi.* 2015;4(1):32-38.
37. Schulze B, Angermeyer MC. Subjective experiences of stigma. A focus group study of schizophrenic patients, their relatives and mental health professionals. *Social Science & Medicine.* 2003;56(2):299-312.
38. Tuck I, Mont P, Evans G, Shupe J. The experience of caring for an adult child with schizophrenia. *Archives of Psychiatric Nursing.* 1997;11(3):118-25.
39. Türnüklü A. Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi.* 2000;6(4):543-559.
40. Tüzer V, Göka E. Aile terapisinin klinik psikiyatriye katkısı. *Psikiyatrik hastalıklarda aileye yaklaşım ve uygulama. Yeni Symposium.* 2002;40(3):111-117.
41. Weimand BM, Hedelin B, Sällström C ve ark. Burden and health in relatives of persons with severe mental illness: a Norwegian cross-sectiona lstudy. *Issues Ment Health Nurs.* 2010;31: 804-15.

42. Yıldırım A, Buzlu S, Hacıhasanoğlu Aşıl R, Camcıoğlu TH, Erdiman S, Ekinci M. Şizofreni Hastalarının Ailelerine Uygulanan Aileden Aileye Destek Programının Hastalık Hakkında Bilgi, Aile Yüğü ve Öz Yeterlilik Üzerine Etkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2014;25(1): 31-37
43. Yıldız M, Özten E, Işık S, Özyıldırım İ, Karayün D, Cerit C, Üçok A. Şizofreni Hastaları, Hasta Yakınları Ve Majör Depresif Bozukluk Hastalarında Kendini Damgalama. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2012;13:1-7.
44. Yıldız M, Yazıcı A, Çetinkaya Ö, Bilici R, Elçim R. Şizofreni hastalarının yakınlarının hastalıkla ilgili bilgi ve görüşleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2010;21(2):105-113.